

Pečení a smažení na Jindřichohradecku

Mgr. Alexandra Zvonařová

Interreg
EVROPSKÁ UNIE

Rakousko-Česká republika

Evropský fond pro regionální rozvoj

Pekaři a jejich zboží

Pekaři

- Jedno z nejstarších řemesel v JH
- Společný cech s perníkáři a mlynáři
- Říkalo se jim „mouční apoštolové“ (v roce 1608 jich v JH peklo 12) nebo „houstičkové“
- Pekaři prosluli jako svárlivý cech a říkalo se, že *žemle péci nechtějí a chleby vysoko posazují (předražují)*

Spory s „plachetnicemi“

- Ženy prodávající doma vyrobené chleby ve stánku pod *plachtou* v Rybniční ulici a na Nežáreckém mostě
- Boj o zákazníka s častými spory končícími až na radnici
- Klevetné plachetnice měly na stole správné a pod stolem umenšené pecny
- Nejdříve zákaz pečení pšeničného chleba, pak dovolen stánkový prodej v době trhů

Pekaři a jejich výrobky

- Chléb bílý pšeničný a černý žitný, drobné pečivo na všední den i svátek: rohlíky, žemle, perníky, mazance, koláče (masopust: boží milosti, koblihy, Velký pátek: jidáše, půst: žemle, preclíky, svítky k rybě, Dušičky: dušičky, Mikuláš: mikulášské kynuté pečivo a perníky, Vánoce: vánočka, calta)

Jindřichohradecké pečivo u Steinocherů v pol. 19. stol.

- Rohlíky makové nebo mléčné
- Mastné špičky s mákem (*Pragerspitz*)
- Mastné rohlíčky tvarované do podkovy
- Slané rohlíky se solí a kmínem - dlouhé (*Salzštangle*) a menší tlusté
- Žemle (*puliny*), vdolečky, dalamánky, *kručovky* z tmavší mouky, *polejvačky* z tmavší mouky složené ze 4 článků
- Čerti z kynutého těsta s očima a ústy z rozinek a s vidlemi nebo řetězem v ruce

Panímámy na trhu

- Pecnařky a koláčnice
- Prodávaly v *chlebnicích* na dolním náměstí chleba, drobné pečivo a oblíbené *medánky* (medové koláčky)
- Platily o *suchých dnech* (dny postní) pekařskému cechu po grošíku

Pečení pro všední den

Moučné pokrmy všedního dne

- Chleba (každý druhý týden 20 bochníků pro rodinu)
- Buchty kynuté nadívané povidly nebo sušeným ovocem, mákem, tvarohem
- Vopelky (placky z ječné mouky, zadělané vodou nebo mlékem a mazané švestkovými povidly)
- Vdolky (mouka zadělávaná mlékem, bez másla) pomazané švestkovými povidly, tvarohem nebo medem
- Lívance kynuté smažené na sádle sypané cukrem a skořicí

Pečení ve svátek

Druhy pečiva podle funkce

- Pečivo spojené se zvyky a obřady rodinného cyklu (narození, křest, úvod, svatba, úmrtí)
- Pečivo spojené s výročními obřady a svátky (advent, Vánoce, velikonoce, masopust, svatodušní svátky, dušičky, posvícení, pout', jarmark...)
- Pečivo jako odměna za práci (obžínky, domlatky, doderky...)

Koutní věnec

Říčice

- Koláč pečený na svatby, pohřby, posvícení, dožínky, doderky a další svátky
- V bohatých rodinách se jich na svatbu nebo pohřeb peklo až 50
- Vysoký koláč, pečený na kulaté pánvi s vroubkovanou stěnou o průměru až půl metru
- Na povrchu bílkem dolepovány ozdoby z tuhého těsta ve tvaru ptáčků, srdíček, stromečků, věnečků, preclíků...

Říčice

Koláče a hnětýnky

- Skládáný koláč pečený na svátky, svatby, pohřby (kynutý, pečený na plechu, nadívaný povidly, mákem nebo tvarohem s *kapanicí* - hustá směs mléka a cukru)
- Měchura (kynutý koláč o průměru 30 cm s makovou náplní, složený ze čtyř cípů)
- Hnětýnka (malý bochánek z másla, mouky a cukru, po upečení zdobený barevným cukrovým máčkem)

Měchura

Drchanice a kruhanice

- Drchanice jsou udělány z vaječného těsta jako na boží milosti, z něhož se vykrajují různé nepravidelné tvary a smaží na sádle
- Kruhanice jsou z řídkého těsta podobného kapání do polévky. Těsto se leje do zvláštního železného kadlubu, který se za rukojet' ponoří do horkého másla a smaží se. Výsledný tvar připomíná květinu s plným středem

Masopust

Panímámo, pečte šišky
neb kobližky,
medvědáři jdou,
než vy je napečete,
oni tu budou...

Masopust

- Kraple (mouka, máslo, víno, smetana, žloutky) šátečky plněné zavařeninou smažené
- Boží milosti *křehutiny* (mouka, cukr, máslo, žloutek, rum, citronová kůra, smetana) vykrajované tvary prořezávaná smažené
- Masopustní koblihy

Velikonoce

- Mazance z kynutého těsta
- Beránek z litého těsta pečený ve formě
- Jidáš vykrajovaný (kynuté těsto rozválené, vykrojené do tvaru kolečka, uprostřed proříznuta mřížka, po upečení rozříznut, potřeno medem a máslem a pocukrován)
- Jidáš tvarovaný v ruce (vyválen válečkem a vytvarován do různých tvarů, nejčastěji šnekovitě stočený a vytáhlý do elipsy, na paměť provazu, na kterém se Jidáš oběsil)

Posvícení

- Říčice
- Skládání koláč
- Měchura
- Hnětýnka (pečou dívky pro své mládence)

Dušičky

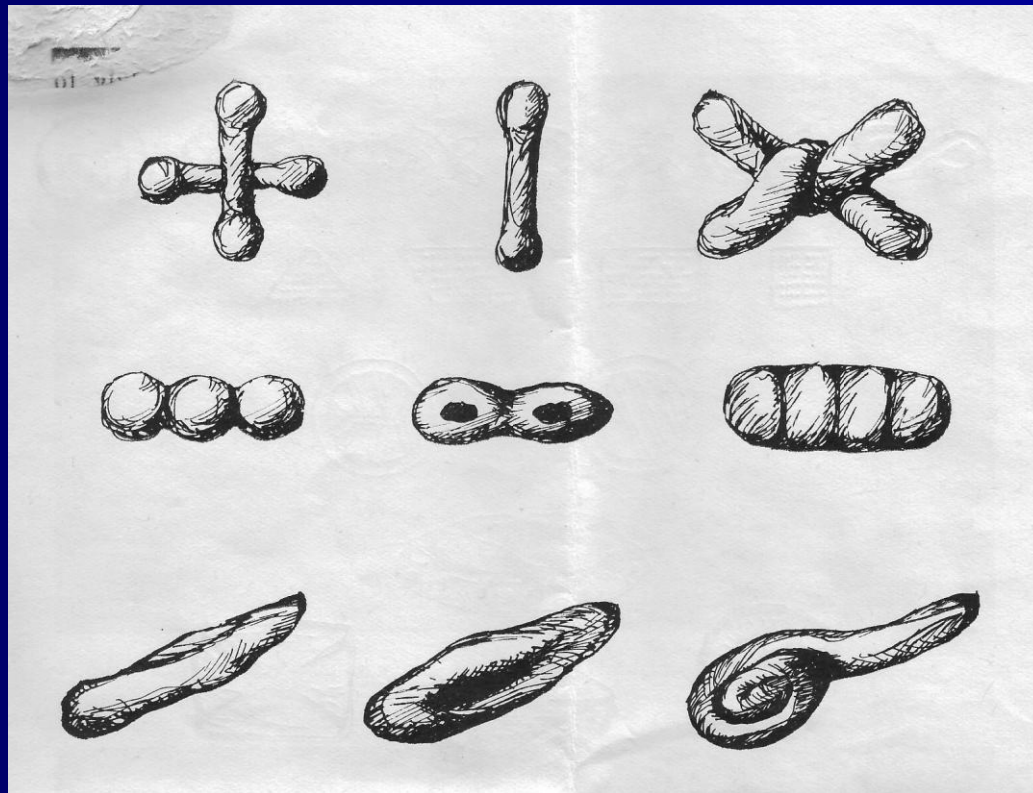
Dušičky věrný,
Nejste všechny stejné.
Některý jste bílý,
některý jste černý...

Pečivo pečené *dušičkám* na přilepšenou
se rozdávalo žebrákům u kostela nebo
si pro něj chodily chudé děti do domů

Dušičky

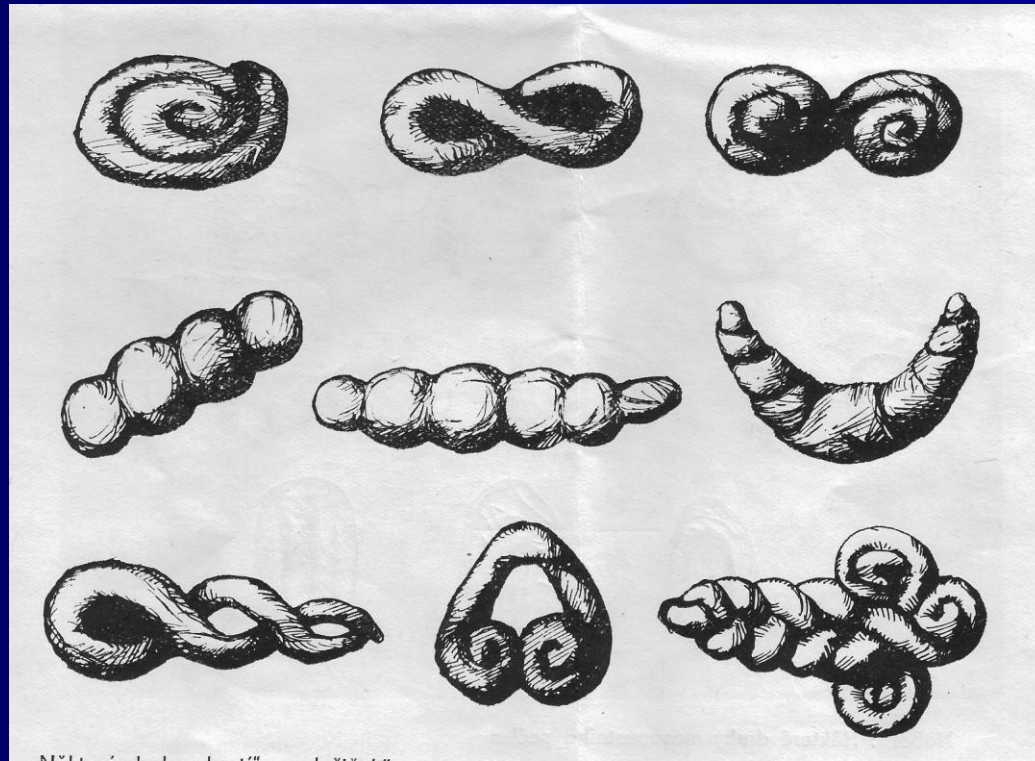
- Černé duše (mouka, cukr, čokoláda, máslo, vejce, hřebíček, citronová kůra) se rozvalují na vále. Vykrajují se různé tvary a pečou v troubě.
- Dušičky různých typů (čtyřhranné pečivo plněné povidly nebo mákem, obdélníčky z tužšího těsta pečené na sádle, housky ve tvaru velkých piškotů
- Dušičky - polívačky (kynuté těsto tvarované z ruky ve tvaru S a dušičkové kosti, někde i miminek, ptáčků..., potřené mlékem, aby se leskly když ulétají do nebe

Tvary dušiček

Tvary dušiček

Advent a Vánoce

- Mikulášské pečivo z kynutého těsta (brýle, fajfka, panenka, věneček, čert...)
- Jindřichohradečtí čerti
- Mikulášské pusinky (*hubinky*) ze sušených švestek, mandlového a bílkového těsta
- Velká vánočka „*calta*“ se prodávala za 10 grošů, což byla cena štědrovečerní večeře o několika chodech v hostinci, doma se jich peklo i 20, aby zbylo pro čeládku a koledníky
- V měšťanských domácnostech dostával každý člen svoji vánočku
- Na vesnici dával hospodář vánočku do studně, dobytku, ohni, na pole...

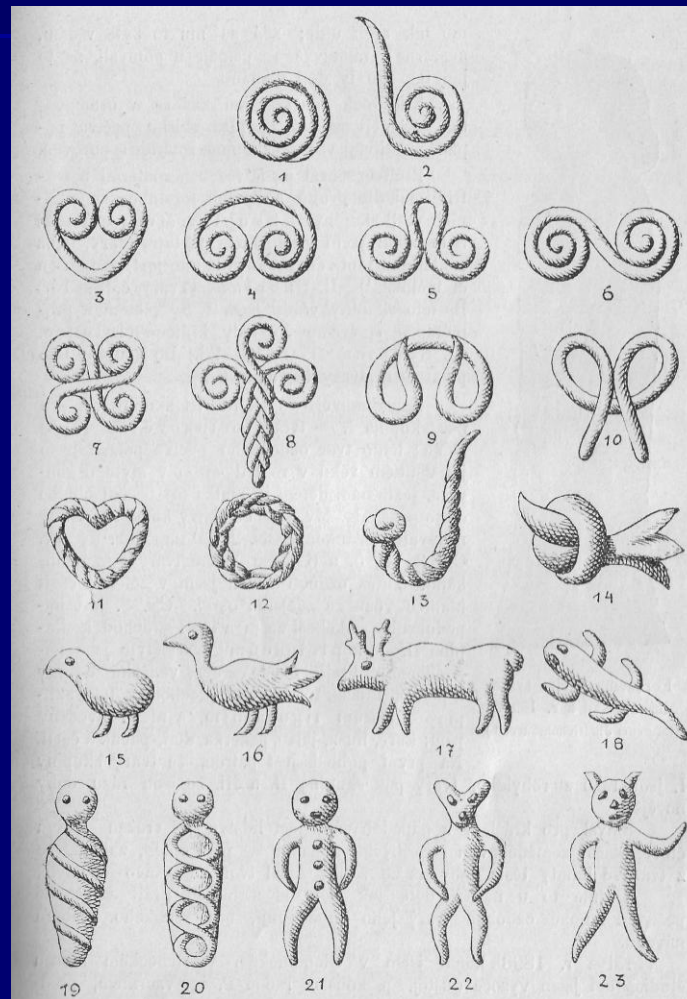
Soubor pečiva MJH

Pečivo tvarované z ruky

- Pečivo z tužšího kynutého těsta
- Tvarované z jednoho či více pramenů
- Dozdobené kořením, rozinkami
- Vytvářené pro všední i sváteční den
- Sebrané sběratelem Františkem Legem a rekonstruované a propagované Annou Skálovou

Vzory Františka Lega

Kurzy A. Skálové

Kurzy A. Skálové

Pečivo A. Skálové

Rituální funkce pečiva

- Pečivo mělo původně rituální funkci a později provázelo člověka při významných událostech
- Využívalo se v souvislosti s různými zvyky, slavnostmi a významnými událostmi (oslavy jara, dožínky, svatby, pohřby...)

Masopust

- Pekly se ptáčci, prsty, věnečky, brýle, oříšky

Jaro

- Na jaře před Velikonocemi maminky ukrývaly dětem na meze v polích těstové ptáčky
- Do brázd v polích se dával žebříček s hádkem jako ochrana proti škůdcům

Velikonoce

- Pekly se jidáše (jedl se ráno na lačný žaludek na zelený čtvrtek jako ochrana před jedovatým štípnutím)
- Pekly se také velikonoční prameny, caletky, raci, ptáčci, ještěrky, jelínci a jiná zvířátka
- Na Květnou neděli se peklo pečivo - ptáčci

Zvířátka

Velikonoční vrkoč

Ještěrka

Dušíčky

- Pečivo ve tvaru S nebo dušíčkové kosti, často také miminek, ptáčků, rohlíků a dalších tvarů

Dušičky

Mikulášské pečivo

- Pečivo ve tvaru Mikulášů, čertů, miminek, husarů, mořské panny, brýlí, fajfky, různých zvířat

Mikulášské pečivo

Mikulášské pečivo

Srdce

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Pečivo MJH

Děkuji za pozornost

